

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

MANUÁL K PRAXÍM

KURZ: Vyučování češtiny jako druhého jazyka

2021

Koordinátorka praxe

PhDr. Eliška Doležalová, Ph.D.

Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka

CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_069/0001437

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

OBSAH

- 1) Cíle
- 2) Podmínky praxe
- 3) Výstupy – záznamy z praxe
- 4) Zásady pro vlastní výukovou praxi
- 5) Příklady z praxe
- 6) Formuláře

Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka

CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_069/0001437

I. CÍLE

Odborná praxe je nedílnou součástí kurzu *Vyučování češtiny jako druhého jazyka*.

Mezi hlavní cíle patří:

- seznámit se s realitou výuky žáků s OMJ na ZŠ a SŠ
- seznámit se s možnostmi a způsoby začleňování žáků s OMJ do výuky
- integrovat a reflektovat teoretické a praktické aspekty práce
- osvojit si praktické dovednosti s výukou žáků s OMJ
- osvojit si průběžné vyhodnocování své vlastní pedagogické činnosti
- kriticky hodnotit činnost v oblasti vzdělávání žáků s OMJ
- podporovat profesní rozvoj a sebereflexi vzhledem k pedagogické profesi

II. PODMÍNKY PRAXE

Účastník absolvuje **praxi na základní či střední škole ve třídě/třídách, kterou navštěvuje minimálně jeden žák s OMJ**. Praxi je možné realizovat jednak v běžné třídě, jednak v rámci kurzů češtiny (výuka češtiny jako druhého jazyka), které probíhají ve školách, a to jak ve formě skupinové, tak individuální.

Účastník absolvuje

praxi v rozsahu 20

hodin. Ta zahrnuje jak náslechy, tak vlastní výukovou praxi.

Rozsah náslechů: **10 hodin**

Rozsah vlastní výukové praxe: **10 hodin**

Reflexe praxe se uskuteční min. **3x**

- 1) po náslechové praxi
- 2) po 5 realizovaných hodinách
- 3) závěrečná reflexe

Účastník se vždy po ukončení jednotlivých fází praxe domluví s koordinátorem praxe na společné reflexi prostřednictvím mailu. Společná reflexe probíhá buď prezenčně, nebo formou videohovoru přes platformu Google Meet či Teams.

Jako doklad o absolvování praxe poslouží potvrzení ze školy, kde se praxe bude konat (viz formulář č. 3).

III. VÝSTUPY – ZÁZNAMY Z PRAXE

Vedení záznamů z praxe je nedílnou součástí učitelské profese, má velký význam pro sebereflexi a diagnostiku a rovněž je podkladem pro reflexe s koordinátorem praxe.

VÝSTUP Z NÁSLECHOVÉ PRAXE

- stručná charakteristika pozorovaného žáka/žáků s OMJ
- vlastní poznámky z hodin s ohledem na jejich konkrétní podobu a průběh
- oblasti zájmu (co sledovat):
  - Jakým způsobem je začleňován žák s OMJ do výuky?
  - Jak se žák s OMJ zapojuje do výuky? Jak komunikuje? Je aktivní?
  - Používá vyučující pro komunikaci s žákem s OMJ zprostředkující jazyk, nebo komunikuje výhradně česky?
  - Jsou během výuky žáka s OMJ rozvíjeny všechny čtyři základní komunikační dovednosti (mluvení, psaní, čtení, naslouchání)?
  - Jsou pro žáka s OMJ používány/připravovány/upravovány adekvátní výukové materiály? Které?
  - Je žák s OMJ veden k používání překladových slovníků?

VÝSTUP Z VLASTNÍ VÝUKOVÉ PRAXE

- stručná charakteristika vyučovaného žáka/žáků s OMJ
- záznamy z praxe – viz formuláře č. 1 a 2.
  - formuláře lze upravit dle konkrétních možností a vlastních potřeb
  - při společné reflexi bude kladen důraz na aspekty uvedené ve formulářích
  - účastníci budou dotazováni na konkrétní využití teoretických i praktických poznatků, které načerpali/získali v kurzu

Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka

CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_069/0001437

IV. ZÁSADY PRO VLASTNÍ VÝUKOVOU PRAXI

a) Vyučující by měl při výuce dodržovat **5 základních principů**:

- vycházet z komunikačních potřeb žáků (propojovat výuku obsahu a jazyka)
- aktivovat předchozí zkušenosti a znalosti žáků
- využívat grafických vizualizací obsahu
- vytvářet prostor pro komunikaci
- vytvářet prostor pro aktivní rozvoj základních komunikačních dovedností (mluvení, psaní, čtení a naslouchání)

b) Pro každou vyučovací jednotku by si měl vyučující stanovit:

- **obsahový cíl** – co chceme, aby žáci uměli
- **jazykový cíl** – co chceme, aby žáci říkali (klíčová slova a fráze)

c) V každé hodině by měl žák splnit stanovený cíl (obsahový i jazykový), jeho splnění je vhodné doložit konkrétním výstupem žáka s OMJ z vyučovací hodiny (tzv. důkaz o učení).

d) Vyučující by měl **pečlivě promýšlet**:

- konkrétní způsoby/metody začleňování žáků s OMJ do výuky

Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

- výběr vhodných pomůcek, materiálů, pracovních listů...
- jak konkrétně bude žák s OMJ ve výuce pracovat a jak se bude zapojovat (co bude dělat sám, co ve skupině, co s pomocí vyučujícího) – velmi důležité!

V. PŘÍKLADY

Z PRAXE

DEN, PŘEDMĚT, (TÉMA) 12.1.2021 Kurz ČDJ pro ZŠ - Zima
CÍL HODINY (OBSAHOVÝ I JAZYKOVÝ) - opakování sloviček z předchozí hodiny ->oslava - zima ve městě a v přírodě - rozvoj slovní zásoby
JAK ŽÁCI REAGUJÍ V HODINĚ, CO ZVLÁDAJÍ, CO DOVEDOU - kluci aktivně mluví o sněhu, vypráví + nadšeně, se zájmem - užívají krátké věty - ne vždy dodržují slovosled

Pozor na stanovení a formulaci cílů.

Cíle by měly být formulovány z pohledu žáka, činnostně, měly by být konkrétní, splnitelné a měřitelné.

Zde uvedené cíle jsou velmi obecné (rozvoj slovní zásoby), těžko tedy můžeme ověřit jejich splnění na konci vyučovací jednotky.

V případě formulace „zima ve městě a v přírodě“ se nejedná o cíl, ale o téma.

Pro žáka s OMJ je vhodné formulovat zvlášť **cíl obsahový** (př. vyjmenuje činnosti/věci typické pro zimní období, vyjmenuje roční doby a měsíce) a zvlášť **cíl jazykový** (př. užívá správné tvary měsíců a ročních dob, užívá správné předložky – v zimě, na jaře).

DEN, PŘEDMĚT, (TÉMA) 25.1. 2021 ČD3 pro ZŠ - Staré pověsti české
CÍL HODINY (OBSAHOVÝ I JAZYKOVÝ) - rozvoj slovní zásoby - seznámení se s částí historie - rozvoj schopnosti pracovat s textem - procvičení gramatických jevů (navazující hodina)
JAK ŽÁCI REAGUJÍ V HODINĚ, CO ZVLÁDAJÍ, CO DOVEDOU - žáci zjednodušeně povídají, o čem je vstupní text - žáci reagují na otázky vztahující se k textu

Cíle jsou opět velmi obecné, nekonkrétní, tedy obtížně splnitelné a měřitelné.

Co si má žák odnést z české historie? Které konkrétní informace a souvislosti?

Práce s textem má mnoho podob – vyhledávání informací, zpracování informací, porovnávání, kritické zhodnocení... Kterou dovednost/schopnost by si měl žák osvojit v této vyučovací jednotce?

Které gramatické jevy si žák v hodině procvičí?

UKÁZKY ŽÁKOVSKÝCH VÝSTUPŮ

KOLIK JE HODIN – ČESKÝ JAZYK 3. ROČNÍK

1. V textu zakroužkuj červeně podstatná jména a modře slovesa:

Anička vstává v sedm hodin. Čistí si zuby, myje se, češe si vlasy a obléká se. Snídá ve čtvrt na osm. Do školy jde v půl osmé. Škola začíná v osm hodin a končí v půl jedné. Ve tři čtvrtě na jednu jde Anička na oběd do školní jídelny.

2. U vybraných slov z textu urči pád, číslo, rod (životnost):

	pád	číslo	rod
zuby	4	mn.	mužský
školy	4	žn.	ženský
oběd	4	žn.	mužský
jídelny	4	žn.	ženský
(po) večeři	4	mn.	střední

3. V textu zeleně podtrhni souvětí a zapiš jejich vzorce:

---

4. Doplně do slov z textu vhodná přídavná jména:

žlutý	vlasý	modrá	knížka
krásná	škola	krásný	televize
schůdný	oběd	bílý	zuby

5. Napiš první čtyři větné celky o sobě, co jsi dělal(a) minulé pondělí.

Jakou osobu, číslo a čas použiješ?

O víkendě já a moje rodina byli na výletě do lesa. Les byl borovickým. My jezdíme ten les, ve kterém byli. My sbírali mnoho hřibů.

Použil(a) jsem 1 osobu čísla mn., čas min.

Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka

Kost'a, 2. rok v ČR, 3. ročník

- je patrný typický projev žáků ukrajinské a ruské národnosti – problém s délkou samohlásek, která v jejich jazyce není významotvorná
  - problém s předložkami a předložkovými vazbami při tvorbě vlastního textu
  - určování gramatických kategorií na základě podobnosti (nikoli na základě významu v dané větě) => chybné určení kategorie čísla (př. školy); obtíže při rozlišování 2. a 4. pádu

8. Čti:

Ve třídě je nový žák. Jmenuje se Thu. Je z Vietnamu. Neumí česky. Je mu 10 let. Chodí do třetí třídy. Má dvě sestry. Jmenují se Thi a Tuyen. Thi znamená v češtině báseň, Tuyen znamená anděl. Thu je v českém jazyce podzim. Thu se rád učí. Má rád matematiku. Hezky zpívá a rád maluje. Těší se na nové kamarády.

9. Zakroužkuj správnou odpověď ANO – NE:

- Je Thu ve škole nový? ANO - NE
Je Thu z Číny? ANO - NE
Umí česky? ANO - NE
Maluje rád? ANO - NE
Chodí do 5. třídy? ANO - NE
Učí se Thu rád? ANO - NE
Má Thu jednu sestru? ANO - NE
Má Thu rád matematiku? ANO - NE
Zpívá hezky? ANO - NE
Je mu 8 let? ANO - NE

10. Odpověz na otázky (celou větou):

- Jak se nový žák jmenuje? Nový žák jmenuje Thu.
Odkud je? Je z Vietnamu.
Kolik mu je let? Je mu 10 let.
Do které třídy chodí? Chodí do 3. třídy.
Kolik má sester? Má 2 sestry.
Co znamenají jejich jména? Jejich jména znamenají báseň a anděl.
Co znamená Thu v českém jazyce? Je v českém jazyce podzim.
Který předmět má rád? matematiku.

Saša, 2. rok v ČR (2. ročník)

Nejčastější problémy

ve výuce žáků s OMJ

- práce s cíli (problém naplánovat a stanovit jasný cíl hodiny) a přílišný důraz na učivo
- neznalost současných tendencí v didaktice – komunikační pojetí výuky, konstruktivismus
- nedostatek vhodných materiálů (zejména pro 2. stupeň ZŠ)
- vyvážené zapojování všech čtyř základních komunikačních dovedností
- konkrétní metodický postup v gramatice
- jak konkrétně pracovat s žákem s OMJ v rámci celé třídy
- obavy z hodnocení (srovnávání s rodilými mluvčími)
- na SŠ slohová a komunikační výchova

Příklady dobré praxe (z pohledu účastníků kurzu)

- náslechy
- reflexe a sdílení
- možnost vyzkoušet si metody, postupy, techniky...
- kritická analýza edukačních materiálů
- systematická práce s cíli
- vhodné učební materiály a komunikáty
- zapojení formativního hodnocení
- práce s adaptovanou prózou

VI. FORMULÁŘE

FORMULÁŘ Č. 1

Reflektované záznamy z výuky (se zřetelem k žákům s OMJ)

Formulář je určen pro záznamy o jednom žákovi s OMJ (příklad)

DEN PŘEDMĚT	CÍL HODINY (OBSAHOVÝ I JAZYKOVÝ)	JAK REAGUJE V HODINĚ, CO ZVLÁDÁ, CO DOVEDE	KONKRÉTNÍ POKROKY V ČESKÉM JAZYCE	CO ŽÁKOVI DĚLÁ POTÍŽE	INTERVENCE (JAK S ŽÁKEM PRACOVAT DÁL)	DALŠÍ POZNÁMKY (METODICKÉ, ORGANIZAČNÍ...)
20. 11. 2020 dějepis	- žák zařadí významné události husitských válek na časovou osu - žák komunikuje ve skupině, rozumí vybraným pojům; klade otázky; procvičuje si minulý čas	- je velmi aktivní v písemné samostatné práci - nerad pracuje ve skupině, příliš se nezapojuje - dobře zvládá písemné úkoly - aktivně pracuje s překladovým slovníkem	- ovládá pozdravy, představí se - pojmenuje zákl. pomůcky ve škole (pero, penál, kniha) - když něco chce, ukáže to, říká prosím - rozumí: vyndej si věci na lavici, otevři knihu na straně..., napiš, pojď sem, smaž tabuli	- ústní procvičování, stydí se, zapojuje se málo - když nerozumí, rychle ztrácí pozornost	- promyslet, jak ho zapojit, když ústně procvičujeme - pracovat na slovní zásobě z oblasti ...	...

Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka

CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_069/0001437

DEN PŘEDMĚT	CÍL HODINY (OBSAHOVÝ I JAZYKOVÝ)	JAK REAGUJE V HODINĚ, CO ZVLÁDÁ, CO DOVEDE	KONKRÉTNÍ POKROKY V ČESKÉM JAZYCE	CO ŽÁKOVI DĚLÁ POTÍŽE	INTERVENCE (JAK S ŽÁKEM PRACOVAT DÁL)	DALŠÍ POZNÁMKY (METODICKÉ, ORGANIZAČNÍ...)
						...

FORMULÁŘ Č. 2

Reflektované záznamy z výuky (se zřetelem k žákům s OMJ)

Formulář je určen pro záznam z hodiny (v případě většího množství žáků s OMJ)

DEN, PŘEDMĚT, (TÉMA)	ZÁSADNÍ POZNÁMKY K PRŮBĚHU HODINY	POZNÁMKY KE KONKRÉTNÍM ŽÁKŮM
CÍL HODINY (OBSAHOVÝ I JAZYKOVÝ)		
JAK ŽÁCI REAGUJÍ V HODINĚ, CO ZVLÁDAJÍ, CO DOVEDOU		

KONKRÉTNÍ POKROKY ŽÁKŮ V ČESKÉM JAZYCE		
CO DĚLÁ ŽÁKŮM POTÍŽE		
INTERVENCE		
DALŠÍ POZNÁMKY (METODICKÉ, ORGANIZAČNÍ...)		

FORMULÁŘ Č. 3

Potvrzení o absolvování pedagogické praxe v rámci kurzu DVPP

VYUČOVÁNÍ ČEŠTINY JAKO DRUHÉHO JAZYKA

Jméno a příjmení: .....

Název a adresa školy praxe: .....

.....

Rozsah praxe (počet hodin).....

Praxe se uskutečnila v období (od-do).....

Praxi vykonal pedagog (účastník DVPP) v termínech podle vzájemné dohody se zvolenou školou

Datum:

Podpis a razítko instituce:

Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka

CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_069/0001437